

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Jaakkola, Timo

Title: "Kylläpä sä oletkin lahjakas"

Year: 2016

Version:

Please cite the original version:

Jaakkola, T. (2016, 27.04.2016). "Kylläpä sä oletkin lahjakas". Tiedeblogi.
<https://www.jyu.fi/blogit/tiedeblogi/jaakkola>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Timo Jaakkola: "Kylläpä sä oletkin lahjakas"

Me aikuiset olemme ottaneet oikeudeksemme määrittää sen, kuka lapsista on liikunnallisesti lahjakas ja kuka ei. Ilmiselvää on, että "lahjakkaaksi leimatut" lapset saavat aikuisilta kannustusta uppoutua toimintaan vieläkin syvemmin. Sen sijaan leimaamattomille annetaan usein hiljainen hyväksyntä jättää osallistumatta laisinkaan. Eihän liikunta ole sun juttu – keksitään sulle jotain muuta.

Liikuntatieteissä lahjakkuutta on usein pyritty selittämään fyysisillä ja fysiologisilla ominaisuuksilla, kuten kehon pituus, paino, raajojen mittasuhteet, hapenottokyky tai solusuhteet. Lahjakkuus on kuitenkin myös psykologinen ja ennen kaikkea sosiaalinen ilmiö. Useassa eri urheilulajissa ja kulttuurissa on esimerkiksi todettu, että tammi-maaliskuussa syntyneistä tulee todennäköisemmin huippu-urheilijoita kuin loppuvuonna syntyneistä.

Mistä tämä voi johtua? Alkuvuonna syntyneet ovat keskimäärin pidempiä, painavampia, taitavampia ja omaavat enemmän harjoittelukokemusta. He saavat ohjaajiltaan enemmän huomiota ja kehittyvät näin edelleen paremmiksi. Liikuntapsykologiassa ilmiöstä käytetään sanontaa "itseään toteuttava ennustus". Taitavat liikkujat sosiaalistetaan vieläkin taitavammiksi. Ilmiö ei ole pelkästään junioriurheilun ongelma, vaan se vallitsee myös muissa tilanteissa, joissa aikuiset ohjaavat lapsia liikkumaan.

Tutkimustulos syntymäkuukauden yhteydestä tulevaan urheilumenestykseen on vain yksi esimerkki kyseenalaistamaan koko lahjakkuustermin merkityksen. Vai pitäisikö esimerkiksi tulevia huippu-urheilijoita etsiä syntymäkuukauden perusteella? Lahjakkuus- tai lahjattomuushöpinät ilmentävät usein aikuisten odotuksia, jotka kuitenkin – valitettavan paljon – ohjaavat toimintaa lasten liikuttamisessa. Onko järkeä, että aikuisten luoma järjestelmä itsessään luo lahjakkuutta tai lahjattomuutta? Lapsiltahan se on lopulta pois.

Meillä aikuisilla ei ole oikeutta saati varaa katkoa ainuttakaan pienen liikkujan tai urheilijan polkua. Lapsen oikeus osallistua liikuntaan ja haastaa siinä itsensä kuuluu kaikille. Liikunta on lapsille itseisarvo – he ovat syntyneitä liikkumaan, eivät käyttämään sitä keinona asioiden saavuttamiseksi tai hankkimiseksi. On kestämaton ajatus, että monet lapset leimattaisiin liikunnallisuuden suhteen jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Tämä käsitys kun säilyy useimmiten läpi elämän.

Eiköhän aikuiset kannusteta kaikkia lapsia osallistumaan liikuntaan omalla taitotasollaan ja omista lähtökohdistaan käsin. Pidetään jokaista lasta liikunnallisesti lahjakkaana.

Vai... lopetettaisiinko lahjakkuudesta puhuminen kokonaan. Kukahen on toimittaja Nykysuomen sanakirjassa? Saisikohan koko termin pyyhittyä teoksesta pois?

Timo Jaakkola, lehtori, liikuntakasvatuksen laitos 27.4.2016